LIterarū, quibus inuictissim⁹ princeps Hēricus octauus, rex Angliæ & Franciæ, dominus Hyberniæ, ac fidei defensor respondit, ad quandam epistolā Martini Lutheri, ad se missam, & ipsius Lutheranæ quoq; epistolæ exemplum.

Coloniæ, Anno domini M. D, XXVII.

Vid. Sleidani Comment. de statu Religionis p. L. VI. p. 133 sq.

Fasc. 50. n. 11. 3e

MAGNAE AVTHORITATIS VIRO, PA
tricio quoq; & ſenatori, equitiq; aurato, domino Hermanno Rin
co, ſummor; principum conſiliario prudẽtiſſimo, Chalcographus
ipſe S. P. D.

Ptimi uiri functus es officio magnifice domine Her
manne, qui, quum ſis ex uetuſta atq; percelebri Rinco
rum exortus familia, domum tamen tuam, diuerſis ho
nor; titulis, illuſtrare nõ deſinas. Hinc uolupe tibi (nec
abs re) uiſum fuit, ſereniſſimi ſimul ac plane catholici Anglor; re
gis gloriam quærere. Nec immeritõ: Quid enim ſplendidius, quid
illuſtrius, quid magnificum magis, q̃ illius principis tutari honorẽ,
qui & totus Chriſto militat, & ſingulari ſua eruditione, ac diuina
propè eloquentia, ſacrum ipſius ouile conſeruare dignatur, Qua
propter ut ad rem ueniam: Accepimus nuper binas à te literas,
quar; alteræ, Lutheri palinodiam: alteræ uero, inuictiſſimi princi
pis tui ac planè Herois ſummi (cui tu, uelut lucidiſſimum pruden
tiæ iubar, tum à conſilijs tum à ſecretis, frequenter es proximus)
admirandam continent reſponſionem. Excuſæ quidẽ fateor iam
dudum ab Anglis: cæterum, ut tuæ reſponderes amplitudini, cele
berrimumq; regiæ maieſtatis honorem, cunctis Chriſtifidelibus
longe celebriorem redderes, nobis etiam & nunc excudendas, di
uulgandasq; dediſti. Dignus igitur tu es, quem talis ac tantus prin
ceps, non ſolum diligat plurimum atq; amet: uerumetiam peniti
us, plusq; cæteris, & colat, & ueneretur, tuæq; tandem fidei (nemi
ni non & perſpectæ & cognitæ) ſeſe, ut ſolet, munificum, uel po
tius totum præſtet. Valeat tua dignitas fœliciter. Coloniæ ex offi
cina noſtra literaria, Anno domini, M. D. XXVII. ter
tio Idus Februarias.

¶ Sequuntur nunc epiſtolæ de uerbo ad uerbum, quemad
modum ex Anglia Coloniam ſunt miſſæ.

BODLEIANA

PLato philoſophus ille Athenienſis, ſocraticæ ſapientiæ diuinus interpres, Rempublicam inſtituens, tum demum fœlices ac beatas fore ciuitates dixit: ſi quando aut illis philoſophi imperarent, aut earum magiſtratus ac principes philoſopharentur: id quod, ſatis luculento exemplo declarat in dies rex hic illuſtriſſimus, non minus eruditione clarus notusq; quàm armis inuictus, cæteriſq; uirtutibus cunctis conſpiciendus. Cuius ingenium & prudentiam oſtenduht, uel editi ab eo libri, quibus inſana atque impia dogmata Martini Lutheri, ſic confutauit, ſic Lutherum ipſum omni conſilio contra diſſerendi denudauit: ut omni rationis loco ſublato, ad meretricia iurgia, & ſcurrilia conuicia dumtaxat Lutherus confugerit. Quod rex prudentiſſimus atq; idem eruditiſſimus, cum ſenſiſſet: non eſt dignatus cum ſcurrante impuro nebulone connugari: ſed pro magnitudine animi, ea omnia blateramenta nugalia, & frigidi fraterculi ſcommata, tanquàm cachinnantis morionis inconditos geſtus, contempſit. Nunc uero cum auſus Lutherus eſt, tam ſtolide, fauorem eius ambire: quo illius nomine abuti liceat, ad commendandum factionem ſuam, haud committendum putauit, quin ſignificaret omnibus, non tam leuem eſſe ſe, uti fatui fraterculi, leuibus blanditijs ineſcari aut capi uellet, nec ita inconſtantem, ut ab eo quod uerum & rectum noſſet, deduci ullo pacto poſſet. Quocirca, ita ſingulis Lutheranæ epiſtolæ partibus reſpondit: uti non ſolum ſibi Lutherum, ſed facile cuiuis oſtendat. Tum, talem in reſpondendo temperaturam ſeruat, ut & tu Lector pie uideas, quid de Lutheri animo ſentiendum ſit, nec ipſe Lutherus (quanquàm iniquus & improbus) conqueri aut cauſari poſſit, ſecum actum benigne non eſſe. Vale.

(Luth: Opp: latin: Tom. II. Witteb. folio 533b 534.)

INVICTISSIMO ILLVSTRISSIMOQVE principi & dño, dño Henrico octauo, regi Angliæ & Franciæ, domino suo clementissimo.

GRatiã & pacẽ in Chro Iesu dño ac saluatore nro amẽ. Quãq uereri merito debuerim, sereniſſime rex, illuſtriſſime q princeps, lris maiestatẽ tuã tentare: ut qui mihi cõscius maxime sum, grauissime offensam eẽ maiestatẽ tuã libello meo, quẽ nõ meo genio, sed incitantibus ns, q maiestati tuæ pr fauebant, stultus & pceps ædidi: tñ spem & ausum mihi facit, nõ mõ regia illa tua clementia, sic mihi literis & uerbis in dies cantata à q plurimis, ut cũ mortalẽ sese nouerit, immortales inimicitias seruaturã esse nõ credã: uretiã qd fide dignis testibus didici: libellũ sub maiestatis tuæ nomine in me ditũ: nõ esse regis Angliæ, ut uideri uolebant subdoli sophistæ, qui maiestatis tuæ titulo abusi, nõ senserunt, q tum sibi ipsis periculũ in regia ignominia parrarent: præsertim illud monstrũ, & publicũ odiũ dei & hominũ, Cardinalis Eboracensis, pestis illa regni tui, ita ut uehementer nũc pudefactus, metuã oculos corã maiestate tua leuare, qui passus sim leuitate ista, me moueri in talẽ tantũ q regẽ, per malignos illos operarios, præsertim cum sim fæx & uermis, quẽ solo contẽptu, oportuit uictũ aut neglectũ esse. Accidit ad hæc, quod me serio cõpulit, quantũuis abiectũ scribere, maiestatẽ tuã cœpisse fauere euangelio, & nõ pr tædere istius generis hominũ perditor. Hoc sane nunciũ fuit uere euangelion, i. lætũ nunciũ cordi meo. Quare his lris: prosterno me pedibus maiestatis tuæ quantũ possum humilime: & per Chri crucẽ & gloriã oro & obsecro, maiestas tua dignetur sese submittere, & ueniã donare in quibuscunq maiestatẽ tuam læsi, sicut Chs orauit: & dimittere debita, nos quoq inuicẽ iussit: deinde si maiestati tuæ nõ uidebit contẽnendũ, ut alio libello publico, palinodiã cantẽ, & nomẽ maiestatis tuæ rursus honorẽ, det mihi clementẽ aliquã significationẽ: tum i me mora nõ erit ulla, faciã illud libentissime. Q uis em, sim homo nihili ad tuã celsitudinem cõparatus: tñ nõ pr fructus euangelio & gloriæ dei, hinc sperare licebit, si mihi ad regẽ Angliæ scribendi de euangelij causa, fuerit copia facta. Interim maiestatẽ tuã (ut cœpit) dns augeat: ut pleno spũ, & obẽdiat & faueat euangelio, nec sinat aures regias, & animũ

occu

O pudẽtiam, & modestiam Lutheri

Noua in Luthero humilitas

re

Nõ eget rex tali honoris sui autore

Maiestatẽ

Aduerte lector quid hic rex responderit.

occupari pestilentibus sirenũ uocibus, quæ nihil nisi hæreticũ Lutherꝝ uociferari norũt. Tua uero maiestas apud sese cogitet, qdnã mali possim docere, qui aliud nihil doceã, q̃ fide Iesu Chr̃i filij dei, ꝓ nobis passi, & suscitati, saluos fieri oportere, sicut testant euangelia, & epl̃æ Apl̃orꝝ. Hoc em̃ est caput, & fundamentum doctrinæ meæ, super q̊d postea edifico, & doceo charitatẽ erga proximũ, obedientiã erga politicos magistratus, tum crucifixionẽ corporis pcti, ut itidẽ p̃scribit Chr̃iana doctrina. Quid in his capitib⁹ doctrinaꝝ mali est? Expectet tamen, audiat & iudicet primũ. Cur dãnor neq; auditus neq; cõuictus? Porrò q̊d abusum & tyrannidẽ pontificũ taxo, qui alia q̃ ista p̃dicta capita, imò cõtraria docent, Interim censibus, põpæ, uentribus, imò regnis, & principatibus, oĩmq; opibus innitẽtes: nõne idip̃m & uulgus sentit & dãnat, atq; ipsimet cogunt cõfiteri? Cur nõ emendãt sese & recta docent, si odio & correptione liberi esse uolũt? Videt sane maiestas tua serenissima quãti principes in Germania, quot politiæ, deinde q̊t uiri sapiẽtissimi mecũ faciãt, & (deo gr̃a) indemnatũ cupiant, Quoꝝ numero utinã Chr̃us maiestatẽ tuã ascribat, & ab istis animaꝝ tyrannis separet. Quid miꝝ uero, si Cæsar & aliquot principes in me sæuiũt? Nõne ut Psal̃. 2. dicit: Aduersus dñm & Chr̃m suũ fremũt gentes, meditant ppl̃i, conspirant reges terræ, & cõueniunt principes? ut mirandum potius sit, si aliquis principũ ac regũ euangelio faueat. Huic miraculo, in maiestate tua, q̃ opto ex totis medullis, aliqñ gratulari Et ipse dñs (quo præsente & uolente hæc scribo) cooperet uerbis meis, ut rex Angliæ breui fiat pfectus discipulus Chr̃i, euangelij q̃ pfessor, tum Lutheri clementissimus dñs, Amen. Responsum (si uisum fuerit maiestati tuæ) expecto clemens & benignũ. Wittenbergæ prima Septembris anni domini. M.D.XXV.

Regiæ maiestati tuæ subiectissimus Martinus Lutherus, manu propria.

INVICTISSIMI PRINCIPIS HENRICI octaui, regis Angliæ & Franciæ &c̃. ad Martini Lutheri epistolam responsio.

QVas tu Luthere literas, prima Septẽbris, Anno dñi millesimo quingẽtesimo uicesimoquinto datas, ad nos mittendas curasti, eas nescio ubi nam terraꝝ diu peregrinatas, tandẽ aliqñ accepimus. In his, ais dolere pudereq; te

Syrenarum

+ nos

Hoc q̃ uerꝝ sit considera.

+ seu mortificationem

doctrinæ christianæ

inhiantes

Quin tu id facis, q sic iubes

doctrinam Euangelii, singulari Christi beneficio per me repurgatam, cupiant indemnatam,

At id iã olim facit princeps iste

Hinc uidelicet illę lachrymæ

deditissimus

fateri

miraculũ

Catalog⁹ eorum quæ in epl̃a Lutheri ad regẽ continentur

q̄ stultus præcepsq̄ librum in me tuum, non tuo quidem genio, sed incitantibus his, qui mihi paꝝ fauebant ꝯdidisti, quo te tibi scribis maxime conscium esse, q̄ grauiter nos offenderis, atq̄ obid merito uerendum tibi literis nos tentare. Sed animū tñ ausumq̄ tibi factū scribis, non solū q̄ me tam clementē intelligas, ut quū mortalem me meminerim inimicitias immortales nolim gerere: uerū etiā q̄ fide dignis testibus didicisti, libellum meo nomine de sacramentis ꝯditū non esse reuera meum, sicuti uideri uolebant subdoli (sic em̄ scribis) sophistę, qui nr̄æ maiestatis abusi titulo, nō satis senserint quantū sibi periculū, in ignominia nr̄a pararent: præsertim cardinalis Eboracensis, quē & monstrū uocas & odiū publicū dei & hominū, & regni nr̄i pestē. Hac ergo de causa, sic te pudefactū scribis, ut oculos in me leuare non audeas, qui p̄ operarios illos iniquitatis, passus sis in talē tantum q̄ regē tam leuiter te moueri. Cæterum subiungis, id te tandem ad scribēdum cōpulisse serio, q̄ ego iam cœperim sauere euangelio: & tædiū p̄cępisse tandē, istius generis hominū p̄ditoꝝ, eoꝝ uidelicet qui sectę aduersant tuæ: eam rem uere euangelion esse scribis, nēpe lætum nunciū cordi tuo: & perquā sancte p̄caris: uti sic me dñs augeat, ut pleno spiritu obediā ac faueam euangelio, nec mihi sinat aures animumq̄ pestilentibus Sirenum uocibus occupari, quę nihil aliud possunt q̄ clamare, Lutheꝝ esse hæreticū. Post hæc hortaris, ut consyderē nihil esse mali posse in doctrina tua, quippe qui nihil doceas aliud quàm fide Iesu Chr̄i filij dei passi p̄ nobis & suscitati, saluos fieri oportere. Nam hoc eē caput & fundamentū doctrinæ tuæ, sup̄ qđ ædificare te dicis charitatē erga p̄ximos, & obedientiā erga politicos magistratus, tū crucifixionē corpis peccati: deniq̄ in his audiri petis, admirans admodū dānari te, quū nec auditus nec cōuictus sis. Ad hæc p̄ more tuo debaccharis in eccleſiā Romanā, iactans interim Germaniæ mr̄tos principes à parte tua cōsistere, nec mirꝝ eē si te Cęsar & aliquot item principes p̄sequant, sed potius esse mirandū, si princeps aliquis unus faueat euāgelio, quū principes semp & ppr̄i chr̄o soleāt obsistere. Tum uehemēter optas huic aliqñ miraculo in me gratulari, ut fiam p̄fectus Chr̄i discipulus, euāgeliq̄ professor, & fautoribus tuis adnumerer. Obsecras p̄terea, & p̄ Chr̄i crucem nos obtestaris, ut tibi condonemus, quod tuus me libellus offenderit, pollicēs ultro te (si mihi placituꝝ senseris) aliū p̄tinus æditū contra

Hoc est quirem ueram tacere nō norūt

Pollicita Lutheri

& in

& in honorem meum palinodiã ſcilicet eſſe cantaturꝰ: aſſerens atq; affirmans: haud paꝝ fructus euangelio & gloriæ dei ſperari poſſe, ſi tibi ad regẽ Angliæ ſcribendi de euangelio cauſa facta fuerit copia. Hæc ſunt Luthere oñia, quæ tua cõtinebat epiſtola, ex quibus ſicuti ſatis olfacimus, non ea te ſentire quæ ſcribis: ſed perſpectum habemus & cognitum, quo ſubdola tendat oratio, ita nos ædiuerſo morẽ ſecuti nr̃m, ne quid technis huiuſmodi ſimplicibus poſſis imponere, ad ſingula tibi decreuimus breuiſſime reſpõdere:

¶ Quòd libri te tui pudere: neſcio q̃ tu iſtud uere dicas, uerum hoc unum ſcio, ſatis eſſe cauſæ, cur debeat, non illius modo libri pudere te, ſed tuoꝝ etiam fermè omnium: quippe qui nihil pene cõplectant aliud, quàm errores turpiſſimos & inſaniſſimas hæreſes, nec ratione ſuffultas nec eruditione ſubnixas, ſed quas aſſerit & obfirmat, tantum pertinax impudentia: dum tu tantus author haberi poſtulas, quantus nec hodie quiſquàm ſit, nec ante hac quiſquàm fuerit. Nec ſatis uideo, qui uerum ſit, ut ad ædendum in me libellum tuum ſis ab his incitatus, qui parum fauebant mihi, quum reſipſa doceat, ab his incitatum potius, qui parum fauebant tibi: quippe, quum liber tuus ſit eiuſmodi, ut nec aliud quidquã, quàm probrum conciliare poſſit authori, & librum honeſtet meum, cui tuus declarat, ne uerbum, quidẽ ſani capitis ullum reperiſſe te, quod aliqñ poſſes opponere, quæ res ſatis ut opinor iudicat, uter nr̃m cauſam habeat meliorẽ: Iam quantũuis te fingas credere, ẽditũ à me libellum, non eſſe meum, ſed meo nomine ſubornatum à ſophiſtis ſubdolis, tamen & meũ eſſe multi maiori fide digni, q̃ ſunt tua illi fide digni teſtes cognoſcunt, & ego quãto tibi minus placet, tanto magis libẽter agnoſco. Nã q̃ eũ mihi ſcribis ignominiã parere, nemo certe nõ intelligit (q̃ntũlibet tu diſſimules) q̃ ægre habet animũ tuum, q̃ libellus meus tanto bonoꝝ & doctoꝝ omnium conſenſu cõprobatus eſt, tum eius ſedis honorifico calculo, quæ ut tuas condemnauit hæreſes, ita ſanctiſſimo uiro Hieronymo tantæ fuit auctoritatis, ut ſatis eẽ duceret, ſi ſuã illi ſedi fidẽ approbaret. Quib⁹ ego tñ honoribus nõ admodũ certe glorior, ut qui meoꝝ operꝝ omniũ & ſoleam, & deum p̃cor, idem ut ꝑpetuo faciam, gloriam & honorẽ omnẽ deo acceptũ ferre. Verũ hoc tamen, me nonnihil (ut ueꝝ fatear) oblectat, q̃ qualequale fuit opuſculum noſtrum (neq; eñ neſcius ſum imbecillitatis meæ) tua tñ cauſa tãto fuit imcecillior, ut libel-

Impudentiæ unica ratio ẽ Luthero, probandi omnia

Romana ſedes quantum authoritatis habuit apud ſanctum Hieronymum

Quam Luther diſſimilis ẽ pius hic princeps.

ut libellus ille noſter (quatenus ſe porrexit argumentũ) nõ ea tantũ oñia deterſerit: quæ tu ſordidus in ſacroſancta ſacra prius expueras: uerꝫ etiã quicquid furioſus euomuiſti poſtea, & te adegit ad eiꝰ generis excogitandũ librũ, ex quo totus uideret orbis, præ ira atq; animi impotentia factũ te ex impio, prorſus inſanũ, utpote in quo nõ eruditõis mõ atq; ingenij: ſed & honeſtatis oñis oblitus, nihil prorſus aliud attuleris, q̃ loquacitatẽ ſtolidã, meretriciã maledicentiam, & plus q̃ ſcurrilẽ petulantiã, quũ meus liber contra, nõ in eccleſiã ſolũ (cuiꝰ tu fidẽ laborabas euertere) nr̃m ſpirarit officiũ: ſed etiã (ſupra q̃ tua merebat impietas) charitatẽ erga te, & emendãdi tui potius q̃ perdendi deſyderiũ: idemq; doctiſſimoꝝ uiroꝝ iudicio, multiplices errores tuos & efficaci rõne reuicerit, & potentiſſimis ſcripturis, nõ illis quidẽ ex animi mei cõmento tractis in cauſæ commodũ (quẽadmodũ ipſe ſoles ubiq; ſacras lr̃as ex libidine tua torq̃re) ſed ad ſanctiſſimorũ patrũ uetuſtiſſimas interp̃tatões expẽſis, & ad amuſſim cõgruentibus, ne quid in ea re nobis eſſet cũ his cõmertij, quos tu ſophiſtas ſoles appellare, qui tamen ſunt uiri re uera probi, & in primis docti: ſed quos nõ in aliud ſophiſtas uocas, q̃ p efficaces eoꝝ rationes, quibus tuas produnt & refellunt inſanias, ſophiſtices inuidia cupis degrauare.

Ira quo deduxit Lutherũ.

Nihil eſt hoc uero uerius.

¶ Iã p peſtilẽti lingua tam iprobe ſcurraris in reuereñ. in Chr̃o patrẽ cardinalẽ Eboracẽſem primariũ nr̃m cõſiliariũ, & angliæ cãcellariũ, magis p̃ſpectam habeo ſingularẽ eius prudentiã, q̃ ut eum quicq̃ cõmoueri credã, ſcurrilibus eius linguæ cõuitijs, quæ in totam ſcurrat eccleſiã, quæ ſanctiſſimos p̃ſcindit patres, quæ nullos nõ blaſphemat diuos, quæ Chr̃i contẽnit Ap̃los, quæ ſanctiſſimã Chr̃i matrẽ inhonorat, quæ deũ ip̃m uelut ſceleꝝ oĩm fontẽ, authorem, impulſoremq; blaſphẽmat, quæ blaſphẽmiaꝝ tuaꝝ deteſtanda colluuies, nusq̃ nõ euidẽter patet, tum ex oñi parte pniciioſoꝝ operꝝ (quæ tãto cũ chr̃iani pp̃li damno cõſcripſiſti) tum ex his, quę paſſim in Germania tã furioſe patrãt, tuis hæreſibꝰ efferati ruſtici.

De reuerendiſſimo domino legato pulcherrime reſpondet pientiſſimus princeps Lutherus quibus ſe exercet encomijs.

Reuerendiſſimi domini legati honorifica & liberalis mentio

Itaq; reuereñ. ille pater, quanq̃ nobis iã diu fuit p̃pter eximias eius uirtutes chariſſimus, idẽ tñ eſt, eritq; indies tãto nobis charior, quãto illũ tibi tuiq; ſimilibus magis uidemus inuiſum. Nam p eum regni mei peſtẽ appellas, non eſt conſiliũ fraterculo rõnẽ reddere, ex eius uiri ſingulari prudentia, fide, labore, ſtudio, & ſalubri diligentia, nos regnũq; nr̃m quanta conſequamur cõmoda. Verꝫ, ut omit

tam

tam cætera, uel hoc ſatis indicio eſt, q̃ toti terræ nr̃æ ſalutaris ſit, q̃ ex animi nr̃i ſententia demandatũ ſibi munus, per q̃ diligenter exequit, ditionẽ nr̃am ſedulo purgans hæreſum ueſtrar̃ peſtilenti cõtagio, quibus interdũ intrant. Angliã quidã uehementer ægroti: nempe ex ijs uenientes plagis, quas inſalubris oris tui noxius infecit afflatus, quos tñ ipſos diligenti inquiſitione cõpertos, eiuſdẽ reuerendiſſimi patris ſalubri diligẽtia, nõ ſolum arcuimus, ne quid ad nr̃os eius lepræ ſerperet: uer̃ etiã tractatos cõmode & magna cum charitate curatos, fidei integritati reddidimus. Nam q̃ ad nr̃os attinet (deo fauẽte) ſperamus, & prudẽtiores eſſe, & in Chr̃i fide mlto firmiores, q̃ qb⁹ uſa ſecta, nõ min⁹ impia q̃ abſurda, poſſit adblãdiri quantũuis tibi ſpem iniecerit, ſiue neſcio quis alius nugator improbus, ſiue (q̃ magis arbitror) unus aut alter apoſtata fraterculus, qui è regno meo pfugi, & à fide Chr̃i tranſfugæ, in luxu & libidine uoluptuant apud te, quibus ego regnũ meũ tam bene purgatũ duco, ut ſi qui reſtent adhuc eiuſdem furfuris alĩ (quos non admodum reſtare multos ſpero) ſed tamen ſi q̃ ſupſint reliqui, eos omnes optem ſimul ut habeas tibi.

Hoc eſt quod infrendet Lutherus qui ſanitatem omĩbus iuidet in ſanus

In hoc cœni uolutabro ſe pluunt ſues.

¶ Euangelion eſſe dicis, id ẽ, lætũ nunciũ cordi tuo, iã cœpiſſe me fauere euangelio, tanq̃ hactenus nunq̃ fauerim euãgelio. Cæter̃ q̃ nõ tã nup amare cœpi, & reuerẽter euãgeliũ legere, q̃ tu uideris uis uel hoc iudicio p̃t eſſe, q̃ iam olim (quãtũuis id diſſimules) euidentibus euangelior̃ teſtimonĩs, tuas aliq̃t p̃uici, p̃nicioſas hæreſes, q̃ res (ut dixi) tibi ſatis oñdit, nõ nũc primũ me tractare euangelia. Quãobrẽ uolo cognoſcas, euãgeliũ nobis p̃cipuũ ſtudiũ & fuiſſe diu, & ſp futur̃ eẽ, utpote cui⁹ doctrinã intelligã maxime eẽ ſalutarẽ, ſed his dũtaxat q̃cunq̃ in euãgelĩ ſtudio cõtra q̃ ipſe ſoles ingrediendũ ſibi p̃ponant. Nã tu in ſcripturis interp̃tandis aduerſus orbẽ totũ ſemp cõſueuiſti, tuor̃ ſomnior̃ cõmentitĩs inuẽtis inſiſtere: repudiato nimi r̃ ſapientis cõſilio, qui ſcribit: Fili, ne innitaris prudẽtiæ tuæ, & ne ſapiẽs uideri uelis in oculis tuis. Cæter̃ q̃ ad me attinet, & noui ſatis & libenter agnoſco, q̃ ex meipſo ſim ſacris lr̃is intelligẽdis impar, eoq̃, ſuppliciter inuocato diuini fauoris auxilio, toto me corde ſubĩcio, primũ (q̃ plurimũ ualere debẽt) placitis eccl̃iæ catholicę: deinde interp̃tatõ bus orthodoxor̃ p̃m q̃s diuina benignitas liberal r̃ iſtruxit lr̃is, illuminauit gr̃a, ſuffulſit fide, ac bonis ornauit opibus: miraculis denicq̃ declarauit & fidẽ eor̃

At Lutherus nihil uocat euãgelicũ, niſi quod ipe probat

Quanquã eſt impudẽs Lutherus, iſtud tamen haud poteſt negare Vtinam hanc modeſtiam ſequeretur Lutherus

Hęc Lutherꝰ exuſſit.

ſibi placuiſſe & uitã, quũ tuæ dꝛuerſo ſanctiſſimos pꝛes contemnẽs & ſcurriliter eoꝝ blaſphœmãs memorias, detrahens quoad potes eoꝝ honoribus, ne ſplendor & reuerentia tãtæ ſanctitatis, facem pꝛferret pudendis hæreſibus tuis, nullius ingeniũ probas pꝛter unius tuũ: & quũ manifeſtã ſtultitiã pro prudẽtia, aperte falſam hæreſim ꝓ ueritate defendas, nihil habes aliud cui prorſus poſſis inniti, niſi ꝙ uelut Stentor exclamas, ſcripturã eſſe ꝓ tua parte ſatis dilucidã, eoſq; oms quibus aliter unꝙ uiſum eſt, fuiſſe penitus ſaxa, trũcos, ſtipites, quantũuis numeroſi fuerint, quantũuis ingenio, quantũuis eruditõe, quantũuis ſanctitate claruerint. Deniq; uerbis hũc in modum re pꝛclare geſta, ſubornas & ꝓpellis rudes ac rebelles ruſticos, q ſub euãgelicæ libertatis pꝛtextu graſſent effrenes, & ꝓ furioſa factione depugnent. Si quis uſq; adeo paꝝ ualeret ingenio, ut hærere quicq̃ aut dubitare poſſet, utra potiſſimũ uia foret inſiſtendũ, ue ſtra ne iſta noua, an trita illa ſanctiſſimoꝝ patrũ: quæſtionẽ omnẽ ſeruator ipſe diſſoluit, cũ dixit: Ex fructibus eoꝝ cognoſcetis eos. Nã de illis dubitat nemo quin boni uiri fuerint & inculpatæ uitæ, q deo ſeruire ieiunijs, oꝛonibus, & caſtitate ſtuduerint, quoꝝ ſcripta omnia ſpirabãt charitatẽ. De te uero nihilo dubitãt magis, quũ te uideãt in his quæ moliris omnibus, ab inuidia atq; ſuperbia cœpiſſe, cũ ira & maleuolentia ꝓgredi atq; ꝓcedere, & inanis gloriæ flatu ꝓuectũ, in turpiſſimã demũ libidinẽ deſinere. Itaq; quantũuis hanc doctrinã tuã euãgelicæ libertatis pꝛtextu ueſtias: tãetſi mihi ſatis conſcius ſim, q̃ ſit tenuis hæc eruditio mea, nõ eſt tamẽ uſq; adeo tenuis, uti pſuadere poſſis, ut credã bono te eſſe ꝓpoſito: quũ aſſidue ſpm̃ pꝛdicans, tot interim uoluptaris in carne: quũ ſic adornas te, uelut exhortaturus orbẽ ad euãgelicæ uitæ formulã: deinde cœlibẽ caſtitatẽ dehortaris, quã accurate nobis cõmendat euangelium: & demũ abñcis ipſe, receptã olim & uoto ꝓmiſſam, ac dedicatã deo caſtitatẽ tuã, in quã ſeruandã omnis te ſacrarum literaꝝ authoritas obſtringit.

Cur Luther inuidet cœleſtibus

Lutheri mos diſputandi

Argumentũ inſolubile

Lutheranæ uirtutis circulus

Lutherani ſpũs indicia.

¶ Scribis Luthere uehementer pudere te, oculos in nos attollere, ꝙ te tam leuiter paſſus ſis, per operarios iniquitatis (ut ais) aduerſus nos moueri. Veꝝ ego profecto non paulo magis admiror, ꝙ te non pudet ſerio leuare palpebras, & uel in deum uel hominẽ quenquã probum oculos intendere, qui te paſſus ſis inſtigante diabolo, in eam ingenñ leuitatẽ cadere, ut ob carnis ineptias, & obſcœnas

Lutheri apoſtaſia & impunitas uitæ.

naslibidines, quũ frater Augustinian⁹ eẽs, monachã deo dicatã sce
lerato compressu uiolaris. Quid, ꝙ non cõpressisti solũ (quale fla-
gitium si designasses olim apud Romanos Ethnicos, & illa terram
uiua subijsset, & tu ad mortẽ usq; uerberib⁹ esses mulctat⁹) ueꝝ etiã
(qđ nimio est execrabilius) publice pro uxore nuptijs incestissimis
traduxisti, atq; palàm summo cum toti⁹ mũdi stupore, summo per
orbem totum opprobrio uestro, summo cum sacro sancti coniugij
contemptu, summa cum sanctissimoꝝ uotoꝝ contumelia, per ne-
phas abuteris in quotidianum prostibulum. Deniq; (quod omniũ
est maxime detestandum) cum deberent tam execrandi facinotis
pudor & dolor obruere: pœnitentiæ loco præ te fers miser impu-
dentem gloriam, tam longe fugiens implorationẽ ueniæ, ut etiã in
tui sceleris exẽplũ passim, pseudo religiosos alios literis ac libris ꝓ-
uoces. Quãobrem Luthere, quũ designes talia, non admodũ ꝓfe-
cto miramur, ꝙ sanctoꝝ omniũ cultui tam ualde uis esse detractũ:
quippe ꝙ intelligis, ex illorum honoribus, & reuerentia tuorũ fla
gitiorum opprobrium crescere. Nam quisquis eos credit fuisse bo
nos: idẽ, necesse est ut sentiat pessimũ esse te, qui doctrinæ factisq;
sanctorum, & doces & facis impudens, tam ex diametro pugnãtia.
Etenim quis probare potest fraterculi claustralis matrimonium, q
quidem cuiusquàm faciat, sanctissimum & eruditissimum patrem
Hieronymum. Nam is, uouentibus (inquit) non solum nubere,
sed etiam uelle damnabile est. Lege Luthere ac relege illius opti-
mi patris ep istolam ad monacham lapsam, & ad diaconum item,
qui eam uiolauerat: tum ex his & aliorum item sanctissimorum pa
trum religiosis literis, disce miser te horum potius pœnitere scelęꝝ
quã ęditis insanissimis libellis in defensionem criminis inexcusabi
lis exemplo pessimo, & scelerato suasu tuo, infœlicissimos damna
tionis tuæ socios contrahere. Iam istud plane demiror, qui de scri-
pturæ peritia te tam improbe passim & importune iactas, qũo po
tes tã facile uotũ tuũ contẽnere: quũ in ea legas. Si qđ uoluisti deo
ne moreris reddere. Displicet enim deo infidelis ꝓmissio. Et item
illud: Vouete & reddite domino deo uestro. Quid illud? Quum
uotũ uoueris dño deo tuo, nõ tardabis reddere, quare requiret il-
lud dñs deus tuus, & si mortuus fueris reputabit etiã tibi in peccatũ.
Verũ tu (ut uideo) castitatis & ieiunij, pauptatis & obediẽtiæ uota
sanctissima, nũerãda cẽses inter Mosaicę legis seruiles cęremõias.

Lutheri flagitium nec ethnicis ferendũ

Bsrathrum sceleris

Dilnat hoc Lutherus.

Sanum salubreq; cõsiliũ.

Ecclesiastæ.

Psal. 75.
Deut. 23

Quæ sit Lutherol: bertas euangelica.

Nam & mores & libelli tui satis uident oñdere, nouæ legis euãgelicã libertatẽ, nõ in alio (si qs tibi credat) q̃ in libidinis licentia consistere. Cęterꝝ Esaias ꝓpheta, longe sensit aliter. Nã is, In die (inqt) illa (denotãs Chr̃ianæ legis tpa) uota uouebãt dño, & soluẽt, nimirꝝ significãs in euãgelicæ legis decursu, uota Chr̃ianorꝝ plus habitura uiriũ, & sancti⁹ esse seruãda, q̃ fuissent unq̃ in lege Mosaica. Cuius rei de⁹ exẽplũ p̃buit, cũ in Ananiã & Saphyrã in pecunię subtracta portiũcula p̃uaricatũ uotũ, tã sęuere uindicauit. Qua de re, btũs Gregorius tanq̃ te Luthere cõpellaret ac scortũ tuũ (neqꝫ em̃ cõiugiũ est quo uos estis cõiuncti) hũc in modũ admonet monachos. Ananias deo pecunias uouerat, quas post uictus ꝑsuasiõe diaboli, subtraxit: sed qua morte mulctatus ẽ scis. Si ergo ille mortis ꝑiculo dignus fuit, q eos, q̃s dederat nũmos deo, abstulit: cõsydera quãto ꝑiculo in diuino iudicio dign⁹ eris, q nõ nũmos, sed temetip̃m deo oĩpotẽti, cui te sub monachali habitu deuoueras, subtraxisti. Quid tu Luthere? qd tua illa misera mulier ad hæc? Si pctm̃ agnosceretis, si uos criminis uestri caperet dolor, etiã si qd interim carnis fragilitate peccaretis, eẽt tñ spes resipiscẽtiæ quẽadmodũ in Magdalena fuit ac Dauide, multisq̃ ꝑ itidẽ alijs. Verꝝ nunc quã spem p̃bes de te, si ꝑsistas in defensiõe criminis, & qd erubescere deberes, impudẽs gl̃iaris, quũ uitia tua uirtutẽ uocas, & aliorꝝ uirtutẽ uocas uicissim uitiũ. An nõ incidis p̃ceps in illã maledictõis uoraginẽ, quã in tui sil̃ibus deplorat Esaias, cũ dicit: Væ q dicitis bonũ malũ, & malũ bonũ, ponẽtes tñbras lucẽ, & lucẽ tñbras: amarꝝ in dulce, & dulce in amarꝝ. Iã quũ scripturas istas oẽs floccifacias, quũ eas ad tuæ libidinis affectũ detorqueas, quũ earꝝ sanctissimos interp̃tes cõtemnas, & eorundẽ saluberrimã doctrinã reijcias, sanctissima btõrum p̃m uita cõprobatas, tũ aduersus hæc oĩa, tuã dũtaxat opponas improbã ꝑtinaciã, & argumẽtis planè brutalibus & furiosis nęnijs, aduersus uota scurraris, hæresi tã insigni, ut nec maior temere, nec manifestior audita sit, tñ p̃caris deũ, ne meas aures occupari sinat pestilẽtib⁹ sirenũ uocib⁹, q̃ nihil aliud norũt, q̃ clamare Lutherꝝ esse hæreticũ, quũ ego nullã audiã (hac sane parte) magis sonorã sirena, q̃ libellos tuos, qppe q meis auribus nihil occlamãt aliud, q̃ Lutherũ eẽ hæreticũ, usqꝫ adeo, ut certe uehemẽter mirer, qua frõte possis apud me iactare te nihil aliud docere q̃ fide Iesu Chr̃i filij dei ꝓ nobis passi & suscitati, saluos fieri oportere, tũ sup hoc fundamentum

Esa. 19.

Actorꝝ. 5.

Gregorij uerba

An non hic te Luthere compellat beatus Gregorius

Esa. 5

Quam prudens & sancta precatio

mentū ædificare postea, charitatē erga proximū, & obedientiā erga politicos magistratus, & crucifixionē corpis peccati. Sic scilicet docuit suos in Germania rusticos.

¶ Vtinā Luthere, hęc tua uerba tā uera forēt, q̄ falsa eē cognosco. Nā quæso quo mō sup fidē ædificas charitatē, quū solā fidē doces ad salutē sine bonis opibus sufficere Etem̄ quanq̄ in eo libro quo debaccharis in me (quū sic urgebat pudor, ut te pigeret iam ea de re quicq̄ audire amplius) imputasti mihi tuoꝝ uerboꝝ calūniā, tñ nō solū nihil oīno ad tua ipsius uerba rndisti, q̄ nos tibi inter sacramētoꝝ assertōes obiecimus, qbus illa tā detestanda hæresi sic te ligatū cōstrinximus, ut nulla uia posses elabi: uerꝝetiā hō pudēs & prudēs idē dixisti denuo eo ipō in libro, in quo falso q̄reris, id tibi p calūniā falso exprobratū prius. Sic em̄ scribis: Sacrilegiū est & impietas, uelle placere deo p opa & nō p solā fidē. Quæ uerba nō minus apta sunt, q̄ quæ prius tibi scripta sunt in Babylonica, quū hūc in modū scripsisti. Ita uides q̄ diues sit hō Chr̄ian⁹, siue baptizatus, q̄etiā uolēs nō pōt pdere salutē suā, quātiscunq̄ peccatis, nisi nolit credere. Nulla em̄ peccata eū possunt dānare, nisi sola ĩcredulitas. Cætera oīa, si redeat uel stet fides in ꝓmissionē diuinā baptizato factam in momento absorbent̄ per eandem fidem. Insignis Lutheri sed usitata impudētia. Verba Lutheri in li. aduersus regem Verba Lutheri in Babylonica.

¶ Hæc tua uerba, tā manifeste qd sentis indicāt, ut nec ullā poscāt nec admitttāt glossulā. Neq̄ em̄ color ull⁹ affingi pt, qn cōtra Chr̄i uerba, Angusta est uia, q̄ ducit ad cęlū, tu cū euāgelica libertate tua, latā nobis ac facilē sternis illuc, quo tibi leue uulgus cōcilies, docēs satis ad salutē fore, si qs dei tm̄ ꝓmissionē credat, absq̄ ullo bonoꝝ operꝝ labore. Qd gen⁹ fidei lōge abest à diui Pauli snīa fidē tradentis quæ p dilectionē opat. Cui astipulat & illud: Si estis in fide, ipsi uos ꝓbate. Quæ ꝓbatio, nisi p opa bona qui fiet? Etem̄ q opat iusticiā, acceptus est deo. Quin & btūs Iohānes euāgelista, aduersus seductores eiusmodi, q ppl'm inani ociosa & mortua fide decipiūt. Filioli (inqt) nemo uos seducat, q facit iusticiā iustus est. Certe Luthere, ex tua forma credere, absq̄ fructu bonoꝝ operꝝ, & in uitioꝝ uolutabro magna cū securitate uiuere, fretum dūtaxat ista spe supba & nimis arrogāti fiducia, q̄ sola fides tot obstinatoꝝ scelerꝝ colluuiē absorbeat, fides est haud dubie deterior diabolica. Nā (ut diu⁹ inqt Iacob⁹) Tu credis q̄ un⁹ est de⁹, & dęmōes credūt & cōtremiscūt, in hoc te min⁹ mali sunt: qa tu nō times. An nō hoc tibi noiatim Luthere locut⁹ uidet apl's, q p hęresim hāc tuā, q̄ solā fi- Sic scilicet docuit suos in Germania rusticos. Die aliquam Lutheri colorem. Gala. 5. Coꝝ. 13 Acto. 10. 1. Iohanꝝ Lutheri fides cuiusmōi sit. Iaco. 2.

dem ſufficere contẽdis ad ſalutem: omnẽ dei timorem poſtergas? Etenim cum dicis, tã diuitẽ eſſe baptizatũ: ut ſalutẽ ſuã ſi uelit quã/tumuis obrutus ſceleribus, tñ nõ poſſit ꝓdere niſi nolit credere, ſta-
Luther⁹ oẽm dei timorem tollit. tim ꝓfecto conſequit ſupuacaneũ eſſe timorẽ omnẽ dei, ſiue ꝙ ab eius iudicio iuſtiſſimo & horrendis inferoꝝ cruciatibus elicit, quo timoris genere ſtimulati uirtutem uerſus iter arripimus, ſiue qui ex eo colligit, ꝙ quẽ adamamus ut patrẽ, ut filꝝ timemus offendere. Nã quorſum opus eſt metũ, rem amarã & moleſtã adiũgere, ſi ſo/la ſeruare põt hoiem, ſuauis & iucunda credulitas? Quorſum nos, aut dei timore aut gehẽnæ terrore torquemus, ſi nuda ſufficit fides oñibus exuta moleſtijs? Et ꝓfecto Luthere, quũ inter aſſertiones tuas, oẽm timorẽ dãnationis & inferoꝝ, à præparatiõe pœnitẽtiæ ſemoues, iubens ut eam ſibi ſolo ꝓcurẽt amore, facis tu quidẽ hac in re magnã peccatoribus iniuriã, ꝙbus uideri ſtudes tenero quodã fauore miſericors. Nã illis interim id laboras tollere, qđ de⁹ optim⁹ ordinauit, tanꝙ præcipuũ quoddã mediũ, per qđ ꝓficerẽt in amo/rem, qui nec ipẽ ꝓfecto (dum in hac peregrinatõe uiuit) ſatis tutus eſt, quũ abſq; timore nimiũ ſecurus eſt. Nam ſi non in timore dñi
Eccl. 27. tenueris te inſtãter (inqt) ſcriptura cito ſubuertẽt dom⁹ tua? Etẽm qui ſacras ſcrutat̃ li teras: non una tm̃ uia peccatores uidebit attra/ctos, ſed plurimis: atq; in his illo etiã ipõ timore ſeruili, omnibus tñ ad unum finem tendentib⁹: nempe reſipiſcentiã uitæ, ſine quibus mediꝭs peccator non ſtatim ſemp attingit illã ſalutis effectricẽ cha/ritatem. Quãobrẽ quod aliud conſiliũ poſſis peccatoribus dare de/terius, ꝙ quo ſuades ut ea fugiant media, ꝑ quæ à uitijs auulſi fœli/citer traherent̃ ad deum. At nec alia ferme uia ſæpi⁹ trahimur, nec initio certe forti⁹, ꝙ illo timore, quẽ incutit: horror inferni, qđ ipm̃ fuit in cauſa, ut hunc terrorem, clementiſſimus omniũ Chriſt⁹ ob
Luce. 12. oculos poneret ipſis etiã Apl̃is, cum dixit: Timete eum, qui cũ oc/ciderit habet poteſtatẽ mittere in gehennã, ne quis eam rem pu/tet nihil habere momenti miſeris peccatorib⁹, nec adhuc tam pœ/nitentibus ꝙ pœnitentiã meditantib⁹. Quib⁹, quid põt eſſe ſalubri⁹
Eccl. 1 ꝙ timor? qui (ut ait ſcriptura) peccatũ expellit: & qui ſine timore ẽ, nõ poterit iuſtificari. Et tu timorẽ iudicij & pœnaꝝ nõ tm̃ ſtudes auferre cõtritioni (quũ ſit ille, uia tutiſſima, ꝙ pcti laqueos fugim⁹) ueꝝ etiã quo ſecurius immoremur uitijs, freti fiducia fidei, metum oẽm prorſus labores tollere ab amore dei, quũ cõtra ſcriptura dicat

Timor

Timor dñi initiũ dilectiõis: imò (qđ supra dixi) minet etiã: ꝙ si nõ in timore dñi tenueriste instãter, cito subuertet domus tua. Sed nec illud scriptura tacet, quantã uim timor habet ad fidem. Qui timẽt (inquit) dominũ, non erunt increduli uerbo illius: qui timẽt, inquirent quæ beneplacita sunt ei. Quid, quod à timore sapiẽtiã quoq; docet auspicandã. Nam initiũ (inquit) sapiẽtiæ timor dñi. Ita uides ut timorẽ (cui tu tantũ detrahis) literæ sacræ, quib⁹ tantũ te deferre simulas, non sapientiæ tm̃ & fidei, sed (dum peregrinamur in uia) etiã amori coniungit, & certe non immerito. Nam qui timore iudicij fugere cœpit, atq; horrere peccatũ (qđ unũ à deo mẽtẽ ei⁹ auertebat) necesse est magis reddat idoneus, qui & amet deũ, & redametur à deo. Eam ob rem, timoris tã necessarij, Propheta cõspiciens utilitatẽ, eũ in se nõ mitti solũ, sed & incuti fortiter, & cum doloris sensu uibrari p̃catus est. Cõfige (inqt) in timore tuo carnes meas, à iudicijs em̃ tuis timui. Et quorsum uoluisset nos de⁹ admonere tartari, & inferni cruciatu terrere, nisi ut ei⁹ cruciat⁹ timor, chami freni q; loco foret, quib⁹ hoies à pctõ reflecteret, reflexos ad se retraheret, retractos in charitate, & suo fauore dirigeret. Q̃obrẽ, quũ sit apertissimũ, hũc te timorẽ tollere, & opa bona palã oppugnare, tũ in pœnitẽtib⁹ satisfactionẽ contẽnere: q̃ impudẽter facis, quũ scribis te sup fidẽ ædificare charitatem: qñ nos aperte ꝓbauimus idq; tuis ipsius uerbis, oñino nihil ambiguis, nihil te fidei tuæ supstruere prẽter opa mala: dum doces, absq; bonis opibus fidẽ solũ sufficere: & opa bona cõtemnis, magn⁹ author absq; metu quidlibet audẽdi male dum scelera cuncta ꝓmittis in momento ꝓtin⁹ absorbenda p fidẽ: præsertim ut tu fidẽ definis, quũ scribis ꝙ esse nullo mõ potest nisi sit uiuax quædã, & indubitata opinio, qua homo certus est supra oẽm certitudinẽ se placere deo, se deũ habere ꝓpitium, & ignoscentẽ in oñibus, quæ fecerit aut gesserit. Quibus uerbis, indicis profecto nimis arrogantẽ fidẽ suadẽs ut homo peccator sibi sic blandiat, uti se non solum habeat de diuino fauore certissimũ, sed certũ etiã apud deum esse se in fauore tam eximio, ut uelut unicum dei deliciũ, q̃cquid designarit flagitij, deũ nõ possit offendere: tanq; deus ꝓmiserit, ꝓpter unius credulitatis meritum impunitatẽ peccatorũ omnium. Ideo nmirũ, ꝙ (ut scribis in Babylonica) oñia ꝓtinus in momento fides absorbet scelera. Sed hæc supba & ociosa fides, quantum sola soli placet tibi, tantum displicuit uetustis olim

Eccl. 25
Eccl. 27
Eccl. 2
Ecclesiastic. 1
Psalm. 118.
Babylonica Lutheri.

patribus

Verba d. ui Isidori Augustinus.

patribus. Itaq; btūs Isidorus. fruſtra (inquit) ſibi de ſola fide blandit qui bonis moribus nō utat. Idē ſcribit diuus Aug. uelut occaſione captata ex etymologia uocabuli. Fides (inquit) appellata eſt ab eo qđ fit, duæ ſyllæ ſonāt quū dicit fides, prima à facto, ſcda à dicto. Interrogo te igit utrum credas. dicis credo: fac qđ dicis & fides eſt. Sed qđ tibi uerba patroni quondā tui, à quo nūc turpiter deſciuiſti trāsfuga? Quid cuiusq; uetet, q̄s oēs floccifaciēs, audes cōtendere nullā eſſe ad fidē uiā aliā, imò nullā aliā oīno fidē eſſe, niſi quā falſo definis ipſe, quā & ſi pinde uelis accipi tanq; ſit formata charitate, nunq; tñ apud orthodoxæ fidei peritos, id potes obtinere, quū tuā fidē facias & bonor̄ oper̄ tā negligentē, & tā facile abſorbentē ſcelera, ut ſceleratis nebulonibus indulgeat flagitioſæ uitæ ſupinā ſecuritatē. Nā cōtra, btūs Apl's eā cēſet in adultis fidē uerā, quæ p dilectionē opat. Et diu⁹ Iohānes: Qui diligit (inqt) deū, mādata eius habet & ſeruat ea. Ita ut utriuſq; ſnīa, alterius de fide, alteri⁹ de dilectione neceſſario declinare debeas à malo, & opari bonū, nec in ocioſa illa & arrogāti fide qeſcere, q̄ te certū fingis, ſup oēm certitudinē te placere deo, eūq; uel approbare uel ignoſcere qcqd oīno facis. Quod ſi uerū eſſet, bonus ille deoq; teſte, uir tā rect⁹ Iob, ut ſil'is ei nō eſſet in terra, nō tā fuiſſet meticuloſus, ut diceret: Verebar oīa opa mea, ſciens q̄ non parceres delinquenti.

Gala. 5. Iohan. 14 Iob. 9

¶ Iam quū ſcribis, fidē oportere uiuacē eē, fateor, ſed uiuax eē ſine dilectōe nō pōt, nec diligit (ut ait Euāgeliſta) q dei mādata non ſeruat, nec mādata ſeruat adultus, q nō in bonis laborat opib⁹. Cōſequit igit ut tua fides, quæ opa bona cōtemnit, uiuax eē nō poſſit, ſed plane ſit fides eiuſmodi, qualē Iacobus rep̄hēdit apl's quū dixit: Fides ſine opibus mortua eſt. Ad hæc, ſi uer̄ ſit illud, qđ in ſermonibus de p̄ceptis affirmas ipſe, p̄cepta dei, nonū p̄ſertim ac decimū à quantūlibet etiā ſancto, nullo modo poſſe ſeruari, cōtra q̄ ſentire uideť Chr̄us, quū dicit: Iugū meū ſuaue ē, & onus meū leue, nec diligat deus, niſi p̄cepta ſeruent, nec in fide uita ſit, niſi cū dilectiōe iūgat. An nō uides, ex tuis ꝓbis eo rurſus redire ſermonē, ut fides, quā eſſe uiuacē uis, uiuax eſſe nō poſſit? Ver̄ iſta quū ſcribis, ſatis oñdis apte, quo tēdas, neq; em̄ ſinūt quenq; libelli tui dubitare, qn hor̄ ꝓponas & contendas alter̄: nēpe, ut aut p̄ſuadeas piculoſam & arrogantē fidē, cuius quiſq; fiducia fretus, feriet ab opibus bonis, & fidē faciat ſtimulū peccādi ſecurius, credēs uidelicet eā ſolā

Iacob. 2

Hoc dicit Lutherus in q̄dā ſermone habito ad pp̄lm Germanica lingua.

Matthē. 11

cum

cuncta semel absorpturã scelera, quãtũuis immania. Aduersus qđ genus fidei (si fides appellari põt, tam immensa supbia) fortiter exclamat scriptura sancta. O pręsumptio nequissima, unde creata es, aut ideo certe fidẽ (quanq̃ rem uerbis inuestis) in tã sublime pũctũ subleuas, quo uel pauci possint uel nemo conscẽdere, ut uulgus hominũ in diuersum trudas uitiũ, nempe desperationẽ consequendæ salutis & fidei, quæ desperatio, quũ semel radices egerit, omissa ꝓrsus bene uiuendi cura, prorumpit in oẽm libidinẽ, quẽadmodũ scribit Apl̃s: Desperantes, semetip̃os tradiderunt impudicitiæ, in operationẽ oĩs immundiciæ, cui sn̄iæ subscribit & illud, qđ habet apud Iob: Non credat frustra errore deceptus, ꝙ aliquo p̃cio redimẽd⁹ sit. Quãobrem satis euidenter liquet, pessimã eẽ doctrinã tuã, qui mediũ om̃e diffugiẽs, nullã relinquis ꝓmissionis fidẽ, nisi aut eam quã malã esse, uideat cæcus, aut eam quam uix attingat angelus. Nec aliud utraq; uia procures, q̃ ut uel optentæ fidei securitas, uel obtinẽdæ desp̄atio p̃cipitet hoĩes in flagitiosæ uitę licẽtiã, quã solã p̃textu libertatis euãgelicę laboras iuehere, nec aliã charitatẽ ędificas sup̄ fidẽ tuã. Nã ꝙ te sup̄ fidẽ scribis ædificare, obedientiã erga politicos magistratus, cui nõ & impudẽs uidet & ridiculũ, quũ nemo nesciat q̃ obstinate doceas, neminẽ Chr̃ianũ humanis ullis obligari legibus, quaꝝ magistratus ministri sunt, quũ om̃ia cõtemnas sacrosancta cõcilia, qua in hæresi tam obstinate ꝓgressus es, ut simul cũ alijs detestandis hæreticis, sacrosanctos canones, palàm cũ irrisione cõbusseris, & tuis inhortatõibus incitati rustici, globatim rebellarũt aduersus magistratus, in miserabilẽ cladẽ suã indelebilẽ, & infamiã tuã. Præterea quo pacto posses (si qs pudor esset) p̃dicare, ꝙ sup̄ fidẽ ædificas crucifixionẽ corpis peccati, quũ sup̄ mortuam fidem ædifices negligentiã orationũ, festoꝝ contẽptũ, ieiuniorum neglectũ, castitatis exiliũ: & deniq; fermè om̃ia, quibus Christiani, partim ipsius Christi præcepto, partim ecclesię catholicæ cõsensu, peccati corpus solent crucifigere. Ad hæc, quo pacto nõ pudet dicere ꝙ doces & hortaris, ut peccati corpus crucifigant hoĩes quũ tam obstinate doceas illã detestandã hæresim, ꝙ nemo facultatẽ habet aut libertatẽ uoluntatis, qua boni quicq̃ possit efficere. Nã qs, aut studebit, aliqd facere bñ, aut curabit, qd designet male, qui quidẽ sibi semel penit⁹ p̄suaserit, se, ut aliqd faciat boni, neq; ex se sufficere, neq; cũ gr̃a dei cooperari, aut aliqd prorsus agere, neq;

Eccĩ. 37

Ephe. 4.

Iob. 15

Super hoc citetur testis totus orbis

Vide, ut nihil secum sentiẽs scribat Lutherus

maleficium quod ab ip̄o fiat, ipsius esse, ut in quo, nihil om̄ino sua sponte ꝑficiat, sed in quo ꝓducat oīa diuinę uoluntatis ęterna, & nulli mutanda necessitas, quam ipse nec ꝓmouere possit, nec impedire. Hæc hæresis, omniū quæ unq̄ sunt exortæ scęlestissima, & atrocissime blasphęmās iusticiā dei, radix ipsa uidet, ex qua pullulāt uniuersa scelera, qbus tam numerosis q̄ nocentissimis uestra grassat factio, quoꝝ scelera tā audacia, ne qd trepidēt impietatis cōscientia, sollicite laboras armare excusatōe decreti diuini, ineluctabili necessitate. Quā falsissimā opinionē, uestire & fucare conaris locis quibusdā scripturæ, partim ꝑ se obscuris, partim apte detortis ꝑ te, qbusdā etiā in diuersum satis clare faciētibus, quas ipse nihilominus impudens, ꝓ te clamas esse clarissima. Qua in re, si qd aut mētis haberes, aut frōtis, admirarer temeritatē tuā, q tam absurdā hæresim p̄dicare sustineas, aduersus tot sanctoꝝ snias, aduersus ętatum omniū totius ecclesiæ catholicæ cōsensum, aduersus innumera sacraꝝ lr̄aꝝ loca tam apta, clara, dilucida, ut in diuersam partem nullū colorē possint admittere, quoꝝ quū tā passim scateāt incassum multa cōmemorē, unus aut alter exempli causa suffecerit. Nā

Deut. 30 quid aptius esse pōt, q̄ hæc uerba planissima. Proposui uobis uitā & mortē, benedictionē & maledictionē: elige ergo uitā, ut & tu uiuas & semen tuū. Quæso te, quo pacto dat electio, si negat libertas Qūo cum necessitate consistit electio? Eodē modo, quum ex dei

Ecci. 15 ꝑsona, bonum & malum, pœnam & p̄miū, in electione ponētis hu

Ibidem manæ uolūtatis, apte dictū est homini. Apposuit tibi aquā & ignē ad id qd uolueris porrige manum tuā. Tum id similiter: Ante hominē uita & mors, qd placuerit ei dabit illi. Quid hic sibi uult uoluntas, quid man⁹ porrectio, si nullā habet arbitrij libertatē? Quor

Matth. 3 sum Iohannes Baptista, Iudæos hortatus est, ut agerēt pœnitētiā?

Iohan. 8 Quorsum Chr̄s adulterā iussit, ne peccaret ampli⁹? Quorsum iussit om̄es, ut eius mādata seruarent, si nec ꝑ se seruare possent, nec il-

Ecci. 15 lius adiuti gr̄a, quicq̄ ad ea seruanda cooperari? Quū deus hoibus diceret, bonū & malū in ipsoꝝ manu positū, ueꝝ ne dixit illis an fasum? Si falsum dixisse cōtendas, iam om̄ibus eius ꝓmissiōibus aufers fidē, in qua sola cōtendis, salutē nostrā cōsistere, cōtra uero, si ueꝝ dixisse fatearis, tum te necesse est fatearis falsum dicere, quum doces aperte contrariū. Quamobrē, hac in causa, nihil aliud in quęstionem uenit, q̄ utrū Christo credendū sit, an tibi, nisi forte cōten

das

das(ut nihil oñino tam absurdũ fingi põt, qđ si urgearis paululũ non sis paratus asserere)deũ illa ioco dixisse oñia. Sed neq; istud in illius maiestatis grauitatẽ conuenit, & hac in re mire locutus est serio, cũ illis arbitrij libertatẽ ostenderet, uelut iusti supplicij causam unicã: si contra facere q̃ præcepissẽt auderẽt: nimirũ testatus inculpatam iustitiã suã, ne quis de sua clementia conciperet opinionẽ tã impiã, ut id sibi psuadeat, qđ tu nunc passim p̃dicas, mitissimũ illud numen natura esse tam tyrannicũ, ut qui nihil meruisset mali, eum tam atroci, tã intermino miserũ torqueret supplicio, dũtaxat explendæ crudelem torquendi libidinẽ. Quamobrem, quũ tam alte ceciderís in puteũ, tam pestilentis hæreseos, ut id sustineas cogitare de deo, quod nemo bonus animũ possit inducere, ut non modo de homine q̃q̃ bono, sed nec mediocriter malo psuadeat sibi, nihil aliud p̃batõis requirendũ puto, q̃ caduca sint ædificia, quæ tu supstruis sup fundamentũ fluxile, tam infidelis fidei. Nec eo tamen consilio hæreses istas tuas attigi, q̃ eas disputare decreuerim: nam & tales esse cognosco, ut cõtra quanq̃ posset afferri, nõ quantũ unas lras, sed quantũ aliq̃t iusta uolumina possit implere, & iam olim tã apte reuictæ sunt, tam iuste passim dãnatæ sunt bonis ac pijs oñibus, auditu tam absurdæ sunt, ut amplius disputari nõ debeãt, tm̃ abest ut debeant credi, etiam si angelus de cœlo p̃dicaret eas, tam longe dissonas euãgelio & fidei, quã Christ⁹ tot ętates docuit ecclesiã suã. Q̃ si, q̃ sunt indubiæ cõtra te, tam eẽnt cõtrouersæ & dubitabiles iam olim tñ, mihi certũ est nihil disputare tecũ, qñquidẽ sum expertus. q̃ prorsus omissa ratione, totus uertaris in scurrilia iurgia. Quo ex tempore(id quod seruabo)statui, quod ad disceptatões attinet, deploratum istud ingeniũ tuũ improbitati suæ relinquere. Quanq̃ alios non defuisse uideo, qui & ex Anglia & alijs ex locis aliquot, ad ea quæ in me scripsisti responderint, aliqui etiam te ex meritis tuis ornarint, & tuis te tractarint artibus, nisi q̃ rationẽ admiscuere conuitijs, quibus tu solis disputas. Eorũ nemini quicq̃ adhuc respõdes, nõ taciturus haud dubie tam diu, nisi toties tã aperte uictũ, tãdẽ oppressisset pudor: quẽ, si quando rursus uicerit impudentia, ex ijsdẽ aliquis opinor existet, qui tibi te depingat denuo. Ego certe neq; tibi scribã amplius, neq; nunc scripsissem quicq̃, nisi tuarũ me literarũ pmouisset subdolum consilium, quo laboras ut credãt tui, me iam cœpisse partibus tuis fauere. Quã in rem, rñsum retulissem breue,

Quantumim pietatis conti neat Lutheri dogma de li bero arbitrio

Prudens con siliũ illustris simi princi pis

Rex cur Lu thero respon derit

neq; tuaꝝ hæreſum quicq̃ attigiſſem nominatim, ſi nõ impudẽter aſſeruiſſes, nihil aliud te docere, q̃ in fide Ieſu Chri, hoies oportere ſaluos fieri, tum fidei te ſupædificare charitatẽ erga proximos, obe dientiã erga politicos magiſtratus, & crucifixionẽ corpis peccati. Siqdẽ iſta tã tua effrons impudẽtia me coegit, unũ aut alteꝝ ut, p ferrẽ, tam pręclaroꝝ dogmatũ, quę facile quiſquã uideat, lõge alte rius eẽ gñis, q̃ eoꝝ quicq̃ ſit, quæ te tã falſo iactas ſola prædicare. Nec interim tñ quicq̃ attigi cæteraꝝ hæreſum tuaꝝ cumulũ, quæ tã pudendã impudentiã uanitaris tuæ redarguunt. Nã quũ aperte ſcribis aduerſus ſacra Chri, quũ cœlibẽ caſtitatẽ dãnas in ſacerdo tibus, quũ ſacros oẽs ordines deiꝛcis, quũ panis ſubſtantiã Chri corpori coniungis, quũ ſcurraris in miſſę ſacroſanctũ canonẽ, quũ fœminas iubes audire cõfeſſiones, & ꝛiſdẽ ſacramentoꝝ oĩm admi niſi rationẽ cõmittis, quũ eas iubes cõficere corpus Chri, quũ tam paꝝ intereẽ cẽſes, iter itemeratã Chri matrẽ & impudicam mere tricem tuam, quũ ſanctiſſimã Chri crucem blaſphemas, quum do ces nullũ eſſe purgatorium, ſed animas oẽs dormituras in iudiciꝛ diem, ſpem proponens diu differendi ſupplicij, q̃ ſecurius peccẽt iprobi: quũ hæc (inq̃) doceas, & mille pudẽdas hæreſes. Præterea non te pudet ſcribere, ꝙ nihil doces aliud q̃ hominem oportere ſer uari per fidẽ Ieſu Chri, quando reuera nihil moliris aliud, q̃ ut Chri ſti fidem penitus poſſis extinguere, qui ſi ueniſſet ea docturus, quę nunc doces tu, ueniſſet profecto non auocaturus homines à ma lo, nec fuiſſet (ꝙ erat) doctor uirtutum: ſed manifeſte patronus uitioꝝ, à quo q̃ longe abfuerint, ſatis inſigne documentum dedit, quũ tam immane ſupplicium pertulit in cruce, quo nos à pcõꝝ pœna redimeret. Quo pacto patiꝛ (ſi quis ineſt) pudor, ut talia ſcri bas ad me, conſcius in libris tuis, hæreſes iſtas impias, non modo me legiſſe, ueꝝ etiam doctiſſimoꝝ uiroꝝ iudicio multas reuiciſſe. Quæ quum ita ſe habeant: miꝝ tamen eſt uidere quanta cum im pudentia recurras, nunc audiri ſaltẽ poſtulãs (tanq̃ hactenus nunq̃ fuiſſes auditus) & te mirari ſimulãs, cur damnari debeas, qui nec cõ uictus adhuc ſis, nec auditus. Nunq̃ ne Luther auditus es, apud eximiũ patrem, cardinalem ſancti Sixti, legatũ ſummi pontificis in Germania? Nunq̃ ne p̃bita publice diſputãdi licẽtia adhibitis etiã notariꝛs, audites i Saxonia? An nõ libellis iꝑꝛs & blaſphęmis uſq; quaq; ſparſis, & hæreſum tuaꝝ cõtagiũ peſtilẽs, longe lateq; defe renti

Catalogus aliquot dogmatum Lutheri.

Veri ſimillimum.

Age, dic Luthere colorẽ.

Luther quoties auditus, tamen auditum ſe nondũ dicit

rentibus, plus ſatis auditus es ꝑ totũ orbem, & tñ quæri non pudet, nondũ eſſe auditũ: ſed damnatũ eſſe nulli⁹ mali cõuictũ. Certe qđ ad damnationẽ attinet, licebit ſecur⁹ obdormias, ſi iure dãnari non potes niſi ſic reuict⁹ ante, ut ipſe te uictũ fatearis: cæteꝝ reuera ſatis ſæpe cõuictus es, & ab aliꝭ nõnullis eruditiſſimis uiris, & (ꝙ nõ ſolum doctiſſimi quiq; teſtant: ſed & ſacroſancta ſedes apl'ica iudicauit) à nobis. Qđ, quanq̃ præ ſupbia nõ dignaris agnoſcere: tñ ipſa re ſatis fateris & ipſe, quũ nihil hactenus ꝓter ſcurriles nẽnias, qđ rñdere poſſes, inueniſti. Ego Luthere, etiã ſi nihil eaꝝ rerum callerem, quaꝝ tu damnat⁹ es: tñ quin iuſte damnat⁹ eſſes, dubitare ꝓfecto non poſſem, quũ te dãnaſſe uideã pontificẽ ipm ſummũ, cum toto reuerendiſſimoꝝ cardinaliũ collegio, quoꝝ iuſtitiã & equitatem nemo bonus habere debet ſuſpectã, ꝓpter ſcurriles clamores, improbe debacchantis fraterculi, ſua dãnatõe infrendẽtis, ꝑſertim qui ſit eiuſmodi, cui ratio min⁹ ſatisfaciat, quẽ nulla mouet authoritas, q nemini quicq̃ credit, prætereq̃ ſoli ſibi, cui uni credit in oib⁹, cõtra ſapiẽtis cõſiliũ, qui ſcribit: Ne ſis ſapiens apud temetipm, qđ gen⁹ hominũ, q̃ deploratæ ſit conditiõis uide. Vidiſti (inquit) hominẽ ſapiẽtẽ ſibi uideri, magis illo, ſpem habebit inſipiẽs. Iam quũ hæreſum tuaꝝ pleraſq; dãnatas eſſe uiderẽ, inclytaꝝ ſcholaꝝ conſenſu quare deberẽ tot & tantoꝝ uiroꝝ ſuſpectũ habere iudicium, etiã ſi ipſe (qđ dixi) de re quã iudicaſſent, oñino nihil intelligerem, ꝑſerti, quũ in illis eſſet famigeratiſſima ſchola Pariſioꝝ, cuius iudicio, quondã ipſe te teſtatuꝝ promiſeras. Cęteꝝ poſt, cum intelligeres tã manifeſtarios eſſe errores tuos, ut nemo bon⁹ eſſet ac pius uſquã, in cui⁹ iudicio ſpẽ poſſis reponere. In cõuẽtu Wormacẽſi (ubi te pleno proceꝝ ſenatu dãnauit Cæſar) ad diſceptandũ quidẽ obtuliſti te, ſed ea quæ diſputarent cuiuſquã iudicio ſubmittere (q q̃ recte cõtra ne diſſereres, poſſet ferre ſnïam) id uero ꝑtinaciſſime pnegaſti. Nunc quũ te uideã, hoc te pacto gerere, ut nec in alios iudices cõſentias, nec illis ipſis obedias, quib⁹ obtẽperare ꝓmiſeras, nec Cæſareæ maieſtatis iudicio deferas, quũ tot eruditiſſimos uiros haberet in cõſilio, nec reuereare quicq̃, & apl'icæ ſedis & collegij ſacroſancti ſnïam: ſed improb⁹ irriſor appelles ad proximũ gñale cõciliũ: nec tñ ſimpl'r proximũ, ſed adiecto cuniculo ꝑ qđ poſſis effugere; nẽpe ꝙ proxime cõgregatũ eſſe cõtingeret in ſpũ ſancto, ut in quocunq; eſſes dãnatus, ibi negares fuiſſe ſpm ſanctũ, & tamen

Hoc ut neget Lutherus, ramen omnes ſciunt.

Prouerbi. 30. Proner. 26

Strophæ Lutheri.

paulo post, gñalia cõcilia oia cnotẽnere, ne qs dubitare posset nulli
te tandẽ prorsus parituꝝ, quũ hoc (inq̃) pacto te gereres, quõ po-
Quã lucu- tuisset iudiciũ in te redditũ mihi esse suspectũ, etiã si de tota re nihil
lẽter aperiũ aut intellexissem, aut audissem aliud. Nunc uero quũ res tuæ qua-
tur Lutheri les sunt, tales ipse cognoscã, nempe apertas & indubitatas hereses
mores. cuiusmodi aliquot cõmemoraui tibi, quẽadmodũ tu te mirari fin-
gis hactenꝰ audiri nõ posse, ita nos contra multo miramur magis,
& istud te posse dicere, & quenq̃ inuentũ esse, qui te quicq̃ audire
dignẽt, tãq̃ satis causæ sit, unius fraterculi puicax ipudẽtia, cur nũc
tandẽ oporteat dubitare, an ea demũ uera sint, quæ pro articulis fi-
dei tota credit, & annos ampliꝰ mille quingẽtos ppetuo credidit, ec
clesia Chri catholica, quẽadmodũ euidẽter liqt ex doctrina Chri,
& sanctis eiꝰ aplis, nec nõ multis alijs beatissimis eccliæ doctoribꝰ,
quoꝝ aliꝰ alio tpe locoq̃ scribens, omnes fuere eadẽ fide cõcordes à
Chro nato passoq̃, usq̃ ad inauspicatã prædicationẽ tuam. Quoꝝ
sanctissimoꝝ patrum, & in scriptura sacra certissimoꝝ interptum,
quũ tu scripta contẽnas, nõ uideo causæ quicq̃, cur postulare debe
as, aut qd fructus nobis tua scripta possint afferre, sanctissimoꝝ ui
roꝝ oim, tot ætatibus cõprobatæ doctrinæ, tã ex diametro cõtra-
ria. Quãobrem quũ scribis haud parui fructus, magnã spem euan-
gelio & gloriæ dei portẽdi, si tibi libera facultas det ad nos scriben
di de negocio euangelij, oporteret tñ pfecto te, quicqd hactenus
texuisti retexere, & longe diuersa scribere istis fere omnibus, quę
uel hucusq̃ abs te scripta sunt, uel ex lris ad me tuis uideris esse scri-
pturus. Nã ex his, quæ ad hunc usq̃ diẽ scripsisti, adeo nihil fructꝰ
cõsecutũ est euãgeliũ Chri, ut & oris tui tam uenenati pestilẽti fla-
tu, multũ ei pulcherrimi fructus interierit, & speciosissima gẽma,
perq̃ numerosa perierit, quæ maturuerat, in dulcissimũ fructum,
nisi talis irrepens conuolutulus erosisset.

¶ Iam q̃ tibi scurrari libet in ecclesiã Romanã, & clericos, mihi
certe non est cõsilium ea de re multum disceptare cũ frarerculo.
Cæteꝝ quales quales illi sunt, ipse cuiusmodi sis pfecto satis indi-
cas. Sed qñ temet haberi uis tã exactũ euangelistã, feceris aliq̃nto
Matth. 7 rectius: si prius ex euangelio didiceris, ex oculo tuo trabẽ tollere, q̃
festucã in alieno depḧendere, tũ si diligẽter expẽdis ex his, q̃ per in-
Cape hic Lu uidiã & maliciã murmurabãt in Moysen, & in Dauidẽ iaciebant
there exem- cõuicia, qs illos maneat exitus, q̃ in eos cõtumelioſi sunt, qbus cum
plum reue-

reuerentia debent obedire. Tum ut id ꝑdiscas etiã: si mutare nõnihil ecclesia uideret, temperandũ tñ cauẽdũq; tibi, ne tam improbe sis audax, ut arrogãter eã tentes attingere, & tuis digitis curuis & cõspurcatis regere, ne te deus ita ciuilitatẽ doceat, & officiũ oñdat tuũ quẽadmodũ olim docuit eũ, q ꝑter fas ausus est manũ archæ fœderis labascenti supponere. Quanq̃ haud dubie (tãetsi te libido subit debacchandi scurrilr in Romanã curiã) tua tñ & doctrina simul, & uita satis reddunt ꝑspicuũ, ꝙ si tã esset mala q̃ fingis, tibi displicere nõ posset. Etem̃ qñ tibi pessimi quiq; apostatæ, qui cõtempto uoto, & reiecta meliore uita, deserto spũali studio, totos se carnis uoluptati deuouerint, ueniũt acceptissimi: cõtraq;, uiri boni & studiosi pietatis, passim è suis edibus, ubi in orõne, ieiunijs, & castitate delegerãt, diuino cultui totã uitã impẽdere, ꝑ te quotidie, perq; improbam factionẽ tuã, crudeliter extrudunt & tẽplũ quoq; sanctissimũ honestissimo uirginei chori cõtubernio destitutũ, scortatorib⁹ impuris, & spurcissimis ꝓstibulis relinquit ꝓphanandũ. An nõ istud institutũ tuũ, satis superq; declarat, neminẽ tibi odio eẽ quia nequã sit: sed eum tibi uere esse inuisum: quisquis fuerit ꝓbus, qsquis uirtuti deditus, hoc est instituto tuo doctrinæq; cõtrarius? Nec ob aliud certe magis obmurmuras aduersum aplicam sedẽ, q̃ ꝙ ab ea uides & indignaris, dãnatas eẽ tam impias hęreses tuas, ut illa tibi nõ absurde rñderit. Nec cõtra nos est murmur tuũ, sed cõtra dñm, tũ in Chr̃m cuius uicẽ gerit, suspiciẽs aduersus improbã supbiã tuã clementer exaudita, clamarit. Præsumẽtes de se, & de sua uirtute gloriantes humilias. Neq; em̃ quisquã fere natus est unq̃, q sibi tã multũ tribuat, quũ iure tam paꝝ debeat, q̃ ipse tribuas tibi. Qui, si tam uere saperes, q̃ tua tibi philautia ꝑsuadet: nõ ita te cõparasses, ut correptus à põtifice, murmurare poti⁹, q̃ dari statuisses. Vir prudens (inqt scriptura) disciplinat⁹ nõ murmurabit corrept⁹ Vereor haud dubie, ne breui sensur⁹sis (dũ tibi tã impense places, & sapiẽs uideris oculis tuis) illud in te cõpetere qđ apls dixit in philosophos Ethnicos. Euanuerũt in cogitatõibus suis, obscuratũ est insipiẽs cor eoꝝ, & dicẽtes se sapiẽtes esse, stulti facti sunt. Ita tibi surgit animus, ut magna cum gloria, numeres te amicis eẽ ditissimũ, magnis ꝑsertim principib⁹, q̃s à tua parte stare iactas in Germania. Sed ego, te ꝓfecto uera sensuꝝ puto, quæ de⁹ in Apocalypsi cuidã est minat⁹ homini, q nisi uitijs illũ uinceres silimus erat tui. Tu dicis (inqt) quia di

2. Reg. 6

Sic Lutherus crucifigit corpus peccati.

Exo. j6.

Iudith. 6

Ecclesiasti. j0

Rom. j6

Apo. 5

ues ſum & locupletatus, & nullius egeo, & neſcis quia miſer es, & miſerabil', & pauper, & cæc⁹, & nud⁹. Credo equidē, haud ita multo poſt hac (p ſua in eccl'iam benignitate) prouiſur⁹ Chr̄m cui⁹ euāgeliū conaris p̄textu fauoris extinguere, machinā alicūde quāpiā, q̄ tā ſtolidæ ſupbiæ tuæ, cornua criſtasq; cōfringat: quū te tā nudū relinq̄t amicis, q̄ nūc deſtituit gr̄a, q⁹ eā clemēter oblatā ſepe ſpōte nōceſſes reiicere. Quin idiāpridē q̄q; luculēter cepit oñdere niſi te ſic obcæcaret ſupbia, ut nō ſuſtineres aduertere. Nā quū tu tā ualde iactes principes fauere tibi, res lōge diuerſum probat, qñ miſeri illi ruſtici, doctrina tua ſeducti ſumma cū calamitate, & miſeranda ſtrage reuerberati ſunt, uirtute & uictoria clariſſimor⁹ principū, q cū ſummo ſuo apud deū premio, apud hoies oēs bonos, laude, & gloria, factioni tuæ ſectæq; ſeditioſiſſimæ reſtiterunt.

Principes Germanię quam Luthero fauerint ſcilicet

¶ Iam q⁹ ais nihil mirandū eē, ſi te Cæſar & aliq̄t itē principes p⁹ ſequant', allegās illud prophetæ. Fremuerūt gētes, & pp̄li meditati ſunt inania. Aſtiterūt reges, & principes cōuenerūt in unū, aduerſus dn̄m, & aduerſus Chr̄m ei⁹. Hæc uerba reciderūt in caput tuū, ſi uer⁹ eſt id q̄d dicis: Germaniæ pp̄los & principes tueri partē tuā. Nā id quidē haud dubiū eſt, quū factio tua tota contra Chr̄m militat. Quāobrē adglutinēt ſe uobis, qcunq; uolēt: Qui habitat in cœlis irridebit eos, & dn̄s ſubſannabit eos, id q̄d iāpridē ſatis declarauit, quū plus minus ſeptuaginta millia, ex his q in tuā ſectā cōiurauerāt, immiſſis in eos, ultione diuina, principibus, paucis menſibus interempta ſunt.

Pſalm. 2

Pſalm. 2

¶ Iā quū tam ſancte optas, ut de⁹ in me uerbis ita cooperet' tuis, uti miraculo quodā cōuertar in fauorē euāgeli, euāgelio me fauere profiteor, & idē animus, p̄cor nō ſolū ut ſit ppetuus, ſed etiam ut increſcat in dies, uer⁹ quū te haud neſciā rem ſic accipere, tanq̄ euāgelio nō faueāt, q ſectæ nō fauēt tuæ, nec ſolere deū cognoſcā, aduerſus filī ſui fidem edere miracula: certe, potius quàm id prodigiū in me malus producat geni⁹: ut ego ex animi tui ſnia, ſub euangelī noie faueā impietati tuę, optarim certe, ut tu tuiq; oēs illic Luthere prius auehamini, quo (ſi nō reſipiſcitis) uos par erit auehi.

Diſce hīne Luthere modeſtiam

¶ Nā q⁹ honoris tm̄. ſ. tā humiliter offers nobis, ut ſi mihi placitur⁹ ſentias, aliū librū nō graueris edere: quo de me largiter, meras laudes p̄dices, ſimul ea reuocās ac retexēs oia, q̄ dudū in diuerſum ſcripſeras, hoc te labore toto Luthere, oppido q̄ libēs libero. Neq; enim

em̃ sic incendor gloriæ ieiunio, ut tuos libros in meas laudes am-
biam: sed opto potius, qđ magis in rem sit tuã, nẽpe ut agnitis erro-
ribus, & recãtatis hæresibus, resipiscẽs tandẽ, & reuersus ad fidẽ, sic
eam scriptis ꝑbes & opib⁹ bonis, ut inde laudẽ possis & gloriã dare
deo. Alioqui, si ad istũ q̃ cępisti modũ in hæresib⁹ impijs, & impro
ba uita ꝓexeris: me ꝑfecto laudare nõ potes impẽsius, q̃ si uitupe- Ab illaudato
res, nec è diuerso, magis odiose traducere, q̃ si quã maxime potes uituperatio ho
extollas, si uer̃ est (ut est ꝑfecto) qđ legit apud Senecã: tã turpe ti- norificũ ẽ ex
bi sit laudari à turpib⁹: q̃ si lauderis ob turpia. Quãobrẽ quũ scribis prouerbio
libri tui in me editi uehemẽter te pudere, culpã trãsferẽs in alios, ne
scio q̃s, quor̃ instigatõi parueris, & pedibus meis aduolut⁹ supplr
oras ueniã, sperãs quũ me mortalẽ memineri, cꝑ imortales inimici
tias nolim gerere, ꝑfecto Luther, tãetsi tu magnifice & sublimiter
de te ipõ sentiẽs, ꝑ iure tãto sꝑ habuisti te, ut nõ puduerit scriptis
etiã tuis ꝑfiteri, nõ esse solũ te, sed & futur̃ semꝑ, nec uiuũ mõ, sed Hęc alt in Ba-
ꝓterea mortuũ, imò exustis etiã cinerib⁹, & in mille ꝑiectis maria, bylonica
ꝑpetuũ tñ hostẽ & inimicũ põtifici, cui⁹ fastigio, haud nescio, q̃ lõ-
go reges interuallo sint impares, ego te nunq̃ tñ ęstimaui tãti, ut un
q̃ sim dignat⁹ esse inimic⁹ tibi: tãetsi hæreses tuas habeã, quantũ ali⁹
quisquã exosas. Sed nec eor̃ cõuitior̃ quicq̃ (quib⁹ in me scurrilr Hæc charitas
debacchat⁹ es) tã ualde me cõmouet, ut nõ ꝑce multo minori, no- nõ stat usquã
bis possis, q̃ qua nũc es usus, abũde satisfacere, si tibi res exanio & super funda-
syncere satis ageret. V er̃ emuero, quũ uideã supplices istas obte- mentum tuũ
statões tuas, hæresum tuar̃ defensiõe passim arrogãter sparsas, nõ Luther.
sum Luthere tã cæc⁹, ut nõ satis cernã quorsum tẽdat, tua ista non
satis sapiẽter cælata uafricies, qua tãetsi stulte interim contumelio
sus es, sollicite studes eblãdiri grãm facultatemq; liberã, de tuis ad
nos hæresibus sub euãgelici negocij ꝓtextu, quasi cum aliq̃ fauore
scribẽdi. Q̃ si Germaniæ principes, iã inde ab initio (qđ utinã con
tigisset) instituti tui ꝓpositũ finẽq; tã ꝑuidissent: nunq̃ ꝑfecto no-
mine libertatis, tm̃ calamitatis inuexisses illuc. Q̃obrẽ, ut tu ficte
Luther supplicasti nobis, ꝓ Chri sanctã & uenerandã crucẽ, quã
Chri crucem, quãto tu honore ꝑsequeris satis tua declarãt scripta In sermone q̃
qbus eã nõ impie solũ, & cũ blasphemia, sed iprobe q̃q;, & nõ ferẽ dam ad po-
da scurrilitate tractasti, ut offensas in me tuas cõdonẽ tibi, sic ego pulum.
te sycere cõtra, & animo uere Chriano cohortor, ut te ꝑsternas,
nõ meis qdẽ pedibus, sed añ pedes dei, tũ ut ꝓ eius grãm q̃ semꝑ ad

manũ

manum ꝑsto est his, quicunq; nõ improba sp̃õte reppulerint, uolũ tatis tuæ libertatẽ (quã nescio stulte ne magis an impie nullã eẽ cõ tendis) diligẽter applices, ad inuocãdũ diuini fauoris auxiliũ, q̃ & ꝑcib⁹ tuis cõcesso, & assiduitate supplicis imploratõis adaugẽto, sic adnitere coopari cũ illo, ut ablegata primũ, in cœnobiũ aliq̃d miserа illa muliercula, Chr̃i quõdã sp̃osa, q̃ nũc in utriusq; dãnationẽ, legitimi cõiugij noie abuteris, ad sceleſtissimã libidinẽ, ip̃e ꝑ oẽs uitę tuæ dies reliq̃s, lugeas & ingemiscas tecũ, multiplices errores, in q̃s incidisti ĩmensum malor̃ cumulũ, quẽ tot in locis impij libelli tui cõflarũt, miserandã pniciẽ tã numerosor̃ corpor̃, quot incitãte te, miserrime sunt ꝑempta. Sup̃ oĩa uero, maxime lamentabiles miserimar̃ animar̃ interminãdos cruciatus, quas improba doctrina tua sup̃ numer̃ ꝑcipitauit ad inferos. Atq; utinã tibi tã efficax eẽt gr̃a, & tãta fortitudo sp̃ũs, ut nullus terror periculi, nullus te mortis met⁹ queat retũdere, q̃ min⁹ audeas ultro medijs te turbis ingerere, & palã ꝑdicare uer̃, dãnans & detestãs publice hæreses illas nepharias, quib⁹, & uoce multũ & magis calamo, pestilẽter infeciſti mundũ, nec adhuc exhaustus tñ, teterrimã eiusdẽ cœni colluuiem conditã seruas in pectore. Istud quãto faceres fortius, tãto faceres melius, tãto magis & fidei negocio (cui tm̃ nocuisti) ꝑdesses & ꝑ his quæ scelerate cõmisisti satisfaceres. Q̃ si tibi nõ est tm̃ gr̃æ, si te ꝑpediat humanæ carnis infirmitas, nec p terrorẽ sustineas hæreses & errores tuos, apud eos quos corrupisti, reuocare ꝑsens, aplm̃ saltẽ Petrũ nõ dedigneris imitari, quanq̃ eius successores conténis Itaq; si nõ audes intus fateri uer̃, sed abnegas & abiuras Christũ, exi saltẽ foras ab his, quos ipse malos (in hoc dissimilis Petro) feciſti; & peccatũ tuũ amare defleas, ꝑcul abducens te quopiã in religiosum cœnobiũ, ubi ad gr̃æ remissionisq; fontẽ Chr̃m recurras, & salubrẽ agas admissor̃ pœnitentiã, ubi recãtare possis errores tuos, in animæ tuæ salutẽ, citra periculũ corpis. Ibi reuocãdo lugendoq; pestilẽtes hæreses, & flagitiosa facinora diuinę misericordiæ supplici & non nimis arrogãte fiducia, gestu, uerbis, animo publicani, ꝑcura salubribus assidue pœnitentiæ fructibus cõdonationẽ ꝑteritor̃ sceler̃. Quã mutationẽ atq; emendationẽ tui, atq; alior̃ item exemplo tuo, nõ minus ꝑfecto libẽter audierim, q̃ q̃ hact⁹ audire tristatus sum, & te & p te plurimos miserrime passim perire.

Hæc animũ tuum deberent maxime cruciare Luther

Lucæ. 22

Lucæ. 18

Velis ne Luther respondsum clementius hoc

FINIS.

DVx Anchiſiades, patrios ex hoſte penates
Cœperat, & precium pro pietate tulit.
Nam pius Aeneas, toto cantatus in orbe.
Auſonio meruit regna tenere ſolo.
Sed tibi mortales, rex illuſtriſſime regum,
Quæ referant meritis præmia digna tuis.
Tu ſiquidem æternum ac uerum per ſæcula numen
Aſſeris, ætherĩ fortis ab hoſte dei.
Tu reuocas paſſim iam relligione per orbem
Labentes, uera conſtituisq; uia.
Tu ſuperum cultusq; pios laudesq; tueris,
Et deus humano quod dedit arbitrio.
Ordinibus meritos cunctis defendis honores.
Tu legum firmas iura uerenda bonis.
Nullus honos tantis æquandaue gloria factis:
Quæ datur humani munere iudicĩ.
Defenſor fidei (nec enim dare maius habemus)
Nomina ſunt titulis inferiora tuis.
Viderit ergo deus, magni dominator olympi,
Quæ tibi pro merito conferat ipſe tuo.
Nos bene mortales uno ſimul ore precantes,
Dicimus aſſidue, uoce fauente preci:
Clare diu princeps ô uiue ſalutifer orbis:
Viue diu populi ſpesq; ſalusq; tui.

¶Coloniæ, ex officina literaria honeſti ciuis Petri Quentell. Anno dñi M. D. XXVII. menſe Februario.